

Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0825U002944

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 14-07-2025

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:



II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Шевцова Євгенія Сергіївна

2. Yevheniia S. Shevtsova

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 032

Назва наукової спеціальності: Історія та археологія

Галузь / галузі знань: гуманітарні науки

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Історія України

Дата захисту: 30-08-2025

Спеціальність за освітою: Середня освіта (Історія)

Місце роботи здобувача: Національний університет біоресурсів і природокористування України

Код за ЄДРПОУ: 00493706

Місцезнаходження: вул. Героїв Оборони, буд. 15, Київ, 03041, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): PhD 164

Повне найменування юридичної особи: Національний університет біоресурсів і природокористування України

Код за ЄДРПОУ: 00493706

Місцезнаходження: вул. Героїв Оборони, буд. 15, Київ, 03041, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Національний університет біоресурсів і природокористування України

Код за ЄДРПОУ: 00493706

Місцезнаходження: вул. Героїв Оборони, буд. 15, Київ, 03041, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації: Українська

Коди тематичних рубрик: 03.19.21, 03.81.11, 03.81.37

Тема дисертації:

1. Історико-краєзнавча діяльність статистичних органів в Україні (друга половина XIX– початок XX століть)
2. The historical and local studies activities of statistical bodies in Ukraine (second half of the 19th century– early 20th century)

Реферат:

1. У дисертації обґрунтовано, що історико-краєзнавча діяльність державних і земських статистичних установ в Україні другої половини XIX– початку XX ст. мала концептуальну єдність, попри відмінності в адміністративно-правовому статусі. Губернські статистичні комітети, підпорядковані Міністерству внутрішніх справ та земські статистичні установи, що діяли в межах органів місцевого самоврядування, виконували споріднені завдання щодо збирання, обробки й систематизації інформації про соціальну структуру, економіку, культуру й повсякденне життя українського населення. Саме ця єдність функцій, ролі та місця статистичних органів і визначає їхню значущість для сучасної української історіографії, зокрема в контексті накопичення історико-краєзнавчого матеріалу, збереження історичної пам'яті та розвитку краєзнавчої науки в Україні. Територіальні межі дослідження охоплюють українські губернії, які у другій

половині XIX– на початку XX ст. входили до складу Російської імперії. Відповідно до тодішнього адміністративно-територіального поділу це були такі губернії, як: Волинська, Катеринославська, Київська, Подільська, Полтавська, Таврійська, Харківська, Херсонська та Чернігівська. Хронологічні рамки дослідження обґрунтовані 1860–ті–1917 рр. Автором проаналізовано історіографію питання, з'ясовано ступінь наукового опрацювання теми та окреслено основні періоди вивчення діяльності статистичних органів в Україні другої половини XIX– початку XX ст. Зокрема, виділено три історіографічні етапи (імперський, радянський, сучасний). У дослідженні охарактеризовано широку джерельну базу означеної проблематики, у тому числі архівні документи, статистичні збірники, «Пам'ятні книжки», статистичні огляди та «Адрес-календарі». У дисертації розкрито процес становлення та розвитку системи державної та земської статистики в Україні в другій половині XIX– на початку XX ст. З'ясовано, що на початковому етапі діяльність місцевих статистичних комітетів характеризувалась відсутністю системності та чітких методологічних настанов, що ускладнювало якісний збір і аналіз історико-краєзнавчих та соціально-економічних даних. Доведено, що прийняття «Положення про губернські та обласні статистичні комітети» 1860 р. стало переломним моментом, який забезпечив розширення кола учасників, удосконалення методів і фінансового забезпечення історико-краєзнавчої діяльності губернських статистичних комітетів. У дисертації розглянуто роль земської статистики, що виникла після реформи 1864 р. і стала інструментом вивчення економічних, соціальних і культурних процесів в Україні. Особливу увагу приділено унікальному дослідницькому підходу у земських статистичних дослідженнях, чернігівському типу, який сформувався в умовах домінування сільськогосподарської проблематики та потреби в комплексному вивченні сільського господарства, земельних відносин і господарської структури українського середовища, і став взірцем для всіх земських статистичних установ України. Автор підкреслює важливу роль у історико-краєзнавчій діяльності земських статистичних установ в Україні провідних діячів-статистиків, серед яких О. Русов, П. Червінський, О. Шликевич, Ф. Щербина. У дисертації доведено, що історико-краєзнавчу діяльність губернських статистичних комітетів і земських статистичних установ України другої половини XIX–початку XX ст. доцільно розглядати у комплексі, з огляду на концептуальну єдність їхнього функціонування, ролі та місця в системі наукового пізнання українського простору.

2. The dissertation substantiates that the historical and local research activities of state and zemstvo statistical institutions in Ukraine during this period were characterized by conceptual unity, despite differences in their administrative and legal status. The gubernial statistical committees, subordinate to the Ministry of Internal Affairs, and the zemstvo statistical institutions, which operated within local self-government bodies, performed similar tasks related to the collection, processing, and systematization of information on the social structure, economy, culture, and everyday life of the Ukrainian population. This functional, institutional, and methodological unity defines the significance of these statistical bodies for modern Ukrainian historiography, particularly in the context of the accumulation of historical and local lore materials, the preservation of historical memory, and the development of local history studies in Ukraine. The territorial scope of the research covers the Ukrainian governorates that, in the second half of the 19th– early 20th century, were part of the Russian Empire. According⁷ to the administrative-territorial division of that time, these included the following governorates: Volhynian, Katerynoslav, Kyiv, Podilian, Poltava, Tavriia, Kharkiv, Kherson, and Chernihiv. The chronological framework of the study is defined as the 1860s–1917. The author has analyzed the historiography of the topic, clarified the extent of scholarly attention devoted to the issue, and outlined the main stages in the study of statistical institutions in Ukraine during the second half of the 19th– early 20th century. In particular, three historiographical stages (imperial, Soviet, modern) are highlighted. The study characterizes the broad source base relevant to the subject, including archival documents, statistical compendiums, «Memorial Books», statistical reviews, and «Address-calendars». The dissertation reveals the process of formation and development of the system of state and zemstvo statistics in Ukraine in the second half of the 19th– early 20th century. It has been established that at the initial stage, the activities of local statistical committees were characterized by a lack of systematization and clear methodological guidelines, which complicated the qualitative collection and analysis of historical, local lore, and socio-economic data. It is demonstrated that the adoption of the «Regulation on Gubernial and Regional Statistical

Committees» in 1860 became a turning point, which ensured the expansion of participant involvement, the improvement of methods, and the financial support of historical and local research conducted by the gubernial statistical committees. The dissertation examines the role of zemstvo statistics, which emerged following the 1864 reform and became an important instrument for studying economic, social, and cultural processes in Ukraine. Special attention is given to the unique research approach characteristic of zemstvo statistical investigations—namely, the «Chernihiv type», which developed under the influence of the prevailing focus on agricultural issues and the necessity of a comprehensive study of agriculture, land relations, and the economic structure of the Ukrainian countryside. This approach became a model for all zemstvo statistical institutions throughout Ukraine. The author emphasizes the important role in the historical and local lore activities of zemstvo statistical institutions in Ukraine played by prominent statisticians such as O. Rusov, P. Chervinsky, O. Shlykevych, and F. Shcherbyna. The dissertation proves that the historical and local history activities of the gubernial statistical committees and zemstvo statistical institutions in Ukraine in the second half of the 19th– early 20th centuries should be considered in their entirety, given the conceptual unity of their functioning, role, and place in the system of scientific knowledge of the Ukrainian space.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки: Фундаментальні наукові дослідження з найбільш важливих проблем розвитку науково-технічного, соціально-економічного, суспільно-політичного, людського потенціалу для забезпечення конкурентоспроможності України у світі та сталого розвитку суспільства і держави

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності: Не застосовується

Підсумки дослідження: Нове вирішення актуального наукового завдання

Публікації:

- Шевцова Є. С. До класифікації періодичних видань губернських статистичних комітетів як історичного джерела з історії України другої половини XIX – початку XX ст. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Всесвітня історія. Історіографія, джерелознавство та спеціальні історичні дисципліни. 2017. № 9 (317). С. 104–109.
- Шевцова Є. С. Становлення земської статистики на українських землях у другій половині XIX ст. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Всесвітня історія. Історія України. 2021. № 9 (347). С. 196–206.
- Шевцова Є. С. Аналіз збереженості видань губернських статистичних комітетів у бібліотеках та архівних установах України. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Методологія, історіографія та джерелознавство. 2022. № 4 (352). С. 51–59.
- Шевцова Є. С., Стрілець В. В. Історіографія діяльності статистичних органів в Україні XIX – початку XX ст. Вісник аграрної історії. 2023. Вип. 43–44. С. 31–40.
- Шевцова Є. С. Діячі земської та губернської статистичної справи в Україні кінця XIX – початку XX ст. та їх внесок у розвиток місцевого краєзнавства. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. 2024. № 3 (362). С. 199–208.

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість: формування національної пам'яті та розвиток історико-краєзнавчих знань.

Охоронні документи на ОПВ:

Впровадження результатів дисертації: Планується до впровадження

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Силка Оксана Захарівна
2. Oksana Z. Sylka

Кваліфікація: д. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0406-1938

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет біоресурсів і природокористування України

Код за ЄДРПОУ: 00493706

Місцезнаходження: вул. Героїв Оборони, буд. 15, Київ, 03041, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Верховцева Ірина Геннадіївна
2. Iryna H. Verkhovtseva

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-5682-993X

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій

Код за ЄДРПОУ: 38855349

Місцезнаходження: вул. Солом'янська, буд. 7, Київ, 03110, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Петренко Ірина Миколаївна

2. Iryna M. Petrenko

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0002-2994-3833

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка

Код за ЄДРПОУ: 31035253

Місцезнаходження: вул. Остроградського, буд. 2, Полтава, Полтавський р-н., 36003, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Білан Сергій Олексійович

2. Serhii O. Bilan

Кваліфікація: д. і. н., професор, 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0003-0256-2499

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет біоресурсів і природокористування України

Код за ЄДРПОУ: 00493706

Місцезнаходження: вул. Героїв Оборони, буд. 15, Київ, 03041, Україна

Форма власності: Державна

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR:

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Хвіст Вікторія Олексіївна

2. Viktoriia O. Khvist

Кваліфікація: к. і. н., доц., 07.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: 0000-0001-7449-8938

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи: Національний університет біоресурсів і природокористування України

Код за ЄДРПОУ: 00493706

Місцезнаходження: вул. Героїв Оборони, буд. 15, Київ, 03041, Україна

